

O'zbekiston mustaqillikka erishish arafasidagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar

Keldiyeva Shaxnozaxon Shuxratovna

Andijon davlat pedagogika insitituti

“Ijtimoiy fanlar” kafedrası o'qituvchisi

Erkinjonova Niginabonu Elyorjon qizi

Botirova Mubinaxon Foziljon qizi

Aniq fanlar fakulteti fizika yo'nalishi

101-guruh talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston mustaqillikka erishish arafasidagi ijtimoiy o'zgarishlar va madaniy taraqqiyot haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Mustaqillik, madaniy hayot, markaziy komitet, agrar siyosat, sanoat, sovet, kompartiya, istiqlol, suverenitet, mafkura, ijtimoiy-siyosiy.

Abstract: This article discusses the social changes and cultural development of Uzbekistan on the eve of its independence.

Key words: Independence, culture life, central committee, agrarian policy, industry, soviet, communist party, independence, sovereignty, ideology, socio-political.

Аннотация: В данной статье рассматриваются социальные изменения и культурное развитие Узбекистана на пороге независимости.

Ключевые слова: Независимость, культурная жизнь, аграрная политика, промышленность, совет, компартия, независимость, суверенитет, идеология, общественно-политическая.

Kirish:

Respublikada sodir bo'layotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar avvallari markazning qanchalik e'tiboridan chetda qolgan bo'lsa endilikda ham uni mamlakatda iqtisodiy inqirozlar kuchayib turgan vaqtda bu hol umuman qiziqalmas edi. Shuningdek, O'zbekistonda ham ishlab chiqarish asta-sekin so'na bordi. 70 yildan ziyod davom etgan sovet tuzumi va Kommunistik partiya yakka hukmronligi davrida O'zbekistondagi milliy urf-odatlar va an'analariga qattiq zarba berildi. KPSS mafkuraviy siyosatining SSSR xalqlari ma'naviyatiga jiddiy salbiy ta'siri natijasida jamiyata madaniy-axloqiy muhit zaiflashdi, ma'naviy qashshoqlik sovet jamiyatini inqirozga yetaklovchi kuchga aylandi. Bu holat oxir-oqibatda milliy tillarning jamiyat hayotidagi mavqeyining pasayishiga, uzoq yillar davomida shakllanib kelgan qadriyatlar, urf-odatlar, an'analarni "o'tmishning zararli sarqiti" sifatida ta'riflashga, ma'naviyatning uzviy qismi bo'lgan dini "xurofot va bid'at" deb talqin qilinishiga va shu asosida millatlarni qaramlik holatida saqlab turishga asos bo'ldi. Bu yo'l, o'z navbatida, "yagona madaniyat" barpo etishga qaratilgan davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan edi. Sobiq sovet davlatida ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy jihatdan yaqqol tanazzul holati yuzaga kelib qolgan edi. "Qayta qurish" siyosati barbod bo'lishi, ma'muriy buruqbozlikka asoslangan, mulkchilikning turli shakllari raqobat asosida saqlanishni inlor etgan mavhum siyosiy, sinfiy, umumiy manfaatlarni milliy manfaatlardan ustun qo'ygan, yagona partiya ish

hukmronligiga tayangan mustabid tuzum butunlay istiqbolsiz ekanini amalga yana bir bor ko'rsatgan edi. Bu vaqtda O'zbekistonn iqtisodiy hayoti juda og'ir ahvolda, xususan, sanoatning bir yoqlama rivojlanib, "paxta" sanoat kompleksiga moslashishi, ekologik ahvolning og'irlashib, onalar va bolalar o'limining oshib ketishi, millatlararo munosabatlarda ziddiyatli holatlar yuzga kelib, milliy mojarolar yanada kuchayib, milliy urf-odatlar, qadriyatlar ta'qib ostida qolishi respublikkani tang ahvolga solib qo'ygan edi. Bu davrlarda sanoat va qishloq xo'jaligining bir qancha sohalari nafaqat kishi boshiga, balki mutlaq miqdori ham kamayib ketdi. Po'lat, traktor, paxta terish mashinalari, ekskavator, ko'priqli kran, qog'oz, paxta tolasi, shoyi gazlama, go'sht ishlab chiqarish miqdori ancha kamaydi. Qishloq xo'jaligida ham paxta va sabzavot turlarining hosildorligi pasaydi. Aholiga maishiy xizmat ko'rsatish, o'rtacha ish haqi to'lash va boshqa ijtimoiy ko'rsatkichlar bo'yicha O'zbekiston Rossiyadan deyarli ikki barobar orqada qola boshladi. Buning asosiy sababi-bu yillarda har bir viloyat bo'yicha aniq dasturlar, ichki rezervlar hisobidan ishni tashkil etish, ishlab chiqarish quvvatlarini rekonstruksiya qilish, qancha miqdorda, kimga va qachon qo'shimcha xom ashyo ajratish evaziga ahvolni yaxshilash imkonoyatlari to'g'rida amalik tadbirlar bo'lmagan. Bu davrda yildan-yilga tobora keskinlashib borayotgan asosiy ijtimoiy muammo-bu aholi o'rtasida ishsizlar sonining jadal ravishda o'sib borishi edi. Yer uchastkalari yiriklashtirilgan holda dehqon shaxsiy yordamchi xo'jalikda yetishtirilgan mahsulotning oilasidan ortgan qismini bozorga chiqarish yo'lga qo'yila boshladi. Bunday yordamchi xo'jaliklar bozor munosabatlarini rivojlantirish, oziq-ovqat mahsulotlarini yetishtirishga muayyan hissa qo'sha boshladilar. Bu harakatlar zamirida mustaqil tiklanish, milliy davlatchilikni tuzish uchun harakatlarni sezish mumkin edi. Respublikadagi rusiyzabon aholining davlat tgilini egallashlari uchun yanada ko'proq imkoniyat yaratish, shu munosabat bilan maktablar, maktabgacha ta'lim, maktabdan tashqari muassasalardagi o'zbek ta'limini yanada yaxshilash, takomillashtirish, ular uchun yangi dastur, darslik hamda boshqa o'quv qo'llanmalarini yaratish, davlat tilini jadallashtirib o'rgatishning zarur uslubiyatini tezkorlik bilan ishlab chiqish, bu muhim tadbirda ana shu

soha mutaxassislarning keng va faol ishtirokini ta'minlash maqsadida bir qator vazifalar ham amalga oshirildi. Shuningdek, harbiy, diniy va boshqa sohalarda kerakli til belgilanishiga urg'u berildi. O'zbek tilining ijtimoiy-siyosiy va ilmiy-texnikaviy atamalarini tartibga keltirish va takomillashtirish maqsadida O'zbekiston ministrlar soveti huzurida maxsus atamalar qo'mitasi tashkil etildi. Bu qo'mita oldiga tegishli vazifalar qo'yildi.

Umuman olganda, kishilar ongini shakllantirish, milliy diniy an'analar va qadriyatlarga munosabat masalasi jamiyat taraqqiyotidagi inson omili rolini belgilab beruvchi asosiy shartlardan biri bo'lib kelganligi uchun sovet davlatining so'nggi o'n yillida e'tiqodlarga munosabat masalasi juda chuquqlashib ketdi. Aynan mana shu yillardagi chora-tadbirlarni kishilarning ongi va turmush tarzidagi o'tmish "Sarqitlariga" qarshi kurashish, "Reaksiya" deb atalmish urf-odatlar, marosimlarga amal qilishga barham berish, baynalminal tarbiyani keng ko'lamda amalga oshirish xalqimizning mustahkamlanib kelayotgan milliy ongiga zarba berish uchun harakat sifatida izohlasa bo'ladi. Chunki xalqning ongi, e'tiqodi, turmush tarziga chuqur singib borayotgan diniy meros va qadriyatlarga qarshi kurash ham o'sha yillarda olib borilayotgan mafkuraviy-tarbiyaviy ishlarning asosiy yo'nalishi bo'lib qoladi.

Xulosa:

O'zbekiston mustaqillikka erishish arafasida juda ko'p o'zgarishlar sodir bo'ldi. Davlatimiz o'z ramzlariga ega bo'ldi. Qaram bo'lgan davlatidan ajralib chiqib, davlatlar o'rtasida o'z o'rnini topdi. Bu davrda jamiyat o'rtasida ko'plab muammolar bo'lib o'tdi va bunga xalq tomonidan barham topildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Keldiyeva, S. (2024) TURKISTONDAGI JADID YANGI USUL MAKTABLARINING AHAMIYATI. Interpretation and researches, (4(26)).
2. Shaxnozaxon, K. (2023). JADID MA'RIFATPARVARCHILIK NAMOYONDALARINING IJTIMOY-SIYOSIY, FALSAFIY QARASHLARI. World scientific research journal, 15(1), 234-238
3. Shaxnozaxon, K. (2023). JADID ZIYOLILARINING MILLIY MA'NAVIY ATIMIZDAGI AHAMIYATI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 20(7), 35-38